

VÝVOJ LOKALITY PP ŽEBĚTÍNSKÝ RYBNÍK

ROMAN ZAJÍČEK

Ing. ROMAN ZAJÍČEK
Působí jako zoolog na Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR. Koničkem je především ichtyologie a herpetologie, dlouhodobě spolupracuje na natáčení popularizačních zoologických pořadů. Externě přednáší na středních i vysokých školách.

Žebětínský rybník je přírodní památka, vyhlášena v roce 1985, která je uvedena na seznamu chráněných území AOPK ČR pod ev. č. 955. Lokalita o rozloze 4,42 ha se nachází na katastrálním území obce Žebětín v okrese Brno - město. Rybník je napájen potokem Vrbovcem pramenícím v Helenčině studánce. Lokalita má z hlediska ochrany přírody především zoologický význam. Kromě bohatých litorálních porostů, vhodných pro hnízdění mokřadních ptáků, je významná zejména pro obojživelníky – ropuchu obecnou, rosničku zelenou, skokana hnědého, skokana štíhlého a skokana skřehotavého. Všechny uvedené druhy se zde úspěšně rozmnožují. Dlouhodobě se tato lokalita potýká s invazními druhy ryb – střevličkou východní (*Pseudorasbora parva*) a karasem stříbřitým (*Carassius gibelio*). Management této lokality se proto prvořadě dlouhodobě věnuje eliminaci těchto dvou druhů.

Historicky na této lokalitě hospodařilo Rybníkářství Pohořelice, pro které však byl rybník příliš vzdálený. To spolu s výrazným omezením intenzity rybářského využití z důvodu vyhlášení lokality přírodní památkou vedly k tomu, že Rybníkářství Pohořelice, a.s. tento rybník již před více

než 15 lety opustilo jako zcela ekonomicky nerentabilní. Rybník byl sloven, napuštěn a ponechán vlastnímu osudu.

V prvních letech po upuštění od rybářského využití odpovídal biotop zcela požadavkům kladeným na tuto přírodní památku. Ačkoliv tedy vše vypadalo optimisticky v dalších letech a na lokalitě se každoročně rozmnožovaly ropuchy obecné, pod hladinou se již chystala invaze nepůvodních druhů ryb – střevličky východní (*Pseudorasbora parva*) a karase stříbřitého (*Carassius gibelio*). Třetím rokem po ukončení rybářského využívání lokality byl stav vodního prostředí horší, než při intenzivním chovu ryb. Příčinou bylo masové přemnožení výše uvedených invazních druhů ryb, které zcela prožraly zooplankton a hledáním potravy ve dně výrazným způsobem ovlivnily průhlednost vodního sloupce. To s sebou neslo zastavení rozvoje makrofytní vegetace a její postupné vymizení na celé ploše rybníka.

Z uvedených důvodů byl rybník v podzimních měsících vypuštěn a sloven. Ukázalo se, že mimo cca 1400 kg uvedených invazních druhů ryb je v lovišti i několik kaprů a několik jedinců barevných forem karase stříbřitého. Doprovodnou rybou v obsádce

V obsádce v minulosti dominoval karas stříbřitý. Foto Roman Zajíček

*Bez cíleně zvolené obsádky amura dochází k nadměrnému zarůstání lokality mokřadní vegetací.
Foto Roman Zajíček*

byla plotice obecná a perlín ostrobřichý. Po výlovu byl rybník ponechán nějakou dobu bez vody, aby byla v maximální možné míře eliminována obsádka invazních druhů, která mohla zůstat v mělkých loužích v rybníce. Ačkoliv byla i v následujících letech snaha o eliminaci nepůvodních druhů prioritní, nikdy se problém jejich výskytu nepodařilo zcela vyřešit a rybník musel být každoročně loven. Proto bylo v roce 2014 započato s vysazováním rychleného plůdku štiky. Teprve tento management spolu s každoročním vypouštěním rybníka a následnou eliminací nežádoucí obsádky přinesl požadovanou průhlednost vodního sloupce po celou vegetační sezónu a vytvořil tak optimální prostředí pro reprodukci zdejších druhů obojživelníků.

Management rybí obsádky má také za cíl zajištění dostatku velkého a středního zooplanktonu po celé vegetační období a zároveň přiměřeného pokrytí vodní hladiny makrofytní vegetací. Tyto parametry pomohou podpořit dostatek přirozené potravy pro vodní ptáky a tvorbu optimálního prostředí pro rozmnožování zdejších druhů obojživelníků. Invazní druhy ichtyofauny spolu se spontánním zarybněním lokality místními obyvateli s sebou nesou neustálou nutnost kontroly vodního prostředí a vysazování cílené rybí obsádky sloužící k potlačování nežádoucích druhů a zároveň i k redukci nadměrného zarůstání vodní plochy makrovegetací.

Výrazné zvýšení průhlednosti vodního sloupce s sebou přineslo ale další pro-

blém, kterým bylo rychlé zarůstání rybníka makrofytní vegetací. Během vegetační sezony byla hladina zcela pokryta porosty makrovegetace, která s výjimkou několika čtverečních metrů u vypustního objektu porostla celou plochu rybníka. Na vyřešení tohoto problému byla do rybníka vysazena cílená obsádka amura. Obsádka je úmyslně nízká, pod 200 kg/ha. V této míře dokáže amur bílý makrofyta pouze mírně potlačit, ne zcela eliminovat. Aktuálně tak v rybníce vyžírácím tlakem amura vzniká cca 1/3 volné vodní plochy.

PP Žebětínský rybník je specifický svým položením u rozsáhlého panelového sídliště Brno Bystrc, což s sebou nese i negativní jevy, spočívající především ve vypouštění nežádoucích druhů ryb. Ačkoliv je rybník aktuálně každoročně loven, vždy se v něm najdou druhy donesené okolními obyvateli během roku. A nejedná se jen o tradiční každoroční vánoční kapry, kteří jsou do rybníka vypouštěni. Do rybníka tak již byli místními obyvateli vysazeni nejen jelci tlouští, ostroretky stěhovavé, okouni říční, cejni velcí, zmiňovaní karasi stříbřití a střevličky východní, ale také chránění jelci jeseň nebo dokonce v letošním roce i ouklejky pruhované. V minulých letech se vedle zlaté formy karasů stříbřitých objevil na výlovu i akvarijní jihoamerický sumeček rodu *Ancistrus*.

Vysazování vánočních kaprů se může na první pohled jevit jako neškodný akt, který z hlediska stavu vodního prostředí nemůže této PP výrazně uškodit. To je pravda pou-

ze v případě, že v jarním období nedojde k jejich vytření a následnému nekontrolovatelnému růstu plůdku se všemi z toho plynoucími negativními důsledky. Pokud si navíc někdo splete plůdek karase stříbřitého, který najde na nějakém výlovu v okolí a ve snaze „zachránit malé kapříky“ ho v dobré vůli vysadí na PP Žebětínský rybník, je v následujícím roce založeno opět na významný problém. Z tohoto důvodu je vhodné, aby na lokalitě byl dostatek autochtonních druhů kaprovitých ryb, jako je lín obecný, plotice obecná, perlín ostrobřichý, karas obecný a slunka obecná. Tyto druhy dokáží účinně eliminovat jikry kapra, střevličky východní či karase stříbřitého už při výtěru a neumožní jim tak enormě rychlý nárůst jejich populací. Spolu s vysazenou rychlenou násadou štiky tak mohou být jejich populace cíleně předovány a udržovány v únosných mezích.

Na příkladu PP Žebětínský rybník je vidět, že když se management vodní plochy několik let ladí a zkouší, je možné dosáhnout poměrně dobrých výsledků. Jako autochtonní druhy jsou zde cíleně podporovány a vysazovány především kaprovité ryby, jako je lín obecný, karas obecný, slunka obecná, plotice obecná a perlín ostrobřichý. Jejich obsádka slouží nejen k eliminaci výtěru nepůvodních invazních druhů, ale v neposlední řadě i jako potrava rybožravých druhů ptáků. Docílení vysoké průhlednosti vodního sloupce spolu s minimální hloubkou a velkým zanesením sedimenty s sebou nese rychlé zarůstání vodními makrofyty. Ačkoliv jsou v jiných případech nepůvodní druhy v chráněných územích nežádoucí, tady je vysazení amura bílého jediným způsobem, jak ekologicky jednoduše omezit rozvoj makrofytní vegetace přesně v té míře, v jaké potřebujeme. A ačkoliv se vysazování dravých ryb na lokality s výskytem obojživelníků může jevit jako přinejmenším sporné, tady je pravidelné vysazování násady rychlené štiky jednoznačně pozitivní. Výrazným způsobem snižuje populační hustotu invazních druhů ryb a tím také přispívá k dostatečnému množství zooplanktonu a vysoké průhlednosti vodního sloupce po celou vegetační sezónu.